Terítő - a négy kontinens és a négy elem ábrázolásával

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	13349
Készítés ideje:	1750 - 1780
Készítés helye:	Felső-Lausitz
Anyag:	len; selyemfonal
Technika:	damaszt-szövés
Méretek:	hosszúság: 114 cm szélesség: 89 cm

Az eget és földet szimbolikusan megjelenítő térítőt a rokokó ornamentika gazdagsága, az ornamentális és figurális részletek finom rajza és szövése jellemzi. A középpontban Apollo felhőgomolyagban oroszlánon ülő, lantot pengető alakja a Napot jelképezi. Körötte elliptikus pályán az állatkör ábrái és jegyei – kos, bika, ikrek, rák, oroszlán, szűz, mérleg skorpió, nyilas, bak, vízöntő, halak – s ugyancsak felhőgomolyagon a planéták. Jupiter koronás figurája sason ül, kezében villámot és jogart tart Saturnus jobbjában kasza, baljában gyermek Mars teljes vértezetben karddal és lándzsával ágyún ül Diana fején félholdas diadém, lábánál kutyák, kezében íj és nyíl Merkúr szárnyas kalapban és saruban, kezében bottal bálán ül a nyilat tartó, csillag-diadémos Venus mellett galambpár.

A terítő sarkaiban a bordűr rácsozott mintájú rokokó keretét megszakítva a négy világrész allegorikus ábrázolása, alattuk kis rokokó kartusban a világrészek neve. EUROPA: Mária Terézia koronás, jogart és országalmát tartó alakja. A királynőt körülvevő rocaille-os ornamentika csúcsában címerpajzsos osztrák kétfejű sas karddal és jogarral. ASIA: Turbános szultán jogarral, a keret csúcsában félhold. AFRICA: Félmeztelen, napernyőt tartó nőalak, mellette majom és földgömb, fölötte tegezek és nyilak között napkorong. AMERICA: Krokodilon ülő toll- díszes indián íjjal és nyíllal, fölötte kartusban démon.

Az oldalak közepén a négy elem szimbolikus ábrázolása, alattuk – a földrészekhez hasonlóan – kis kartusban feliratok: IGNIS – tűz: omladozó kőkapu keretében Hephaistos ágyúk és páncélok között, kalapáccsal és harapófogóval. AER – levegő: Juno pávával és toll-legyezővel, balra lent és jobbra fent az északi és déli szél szimbolikus ábrázolása, fölötte a levegő madarai. AQUA – víz: díszes szökőkút közepén Neptunus a háromágú szigonnyal mögötte víziistenség. TERRA – föld: fákban, virágokban, gyümölcsökben gazdag kert közepén Deméter és Persephone.

A terítőt a poroszok és osztrákok között dúló I. sziléziai háború (1742) után Sziléziába telepített szász szövők készítették. A leghíresebb damasztszövő központok Greiffenberg, Schmiedeberg és Hirschberg városában voltak. A 18. században itt alakult ki a Németalföldön szokásos egyirányú rapport ismétlődéssel ellentétben a középképet körülfutó bordűr. Ez a mintaelrendezés a későbbi évszázadokban általánosan elterjedt. Minták a kor Ornamentstichjeit követik, s igen közel állnak a sziléziai szász metszett üvegekhez (az üvegfúvás középpontja egyébként a fentebb említett damasztszövő központ, Hirschberg városa volt).

A mintarajzolók közül csak néhánynak a neve maradt fenn. Braun-Ronsdorf az Apollo terítő rajzát Heinrich Ollbrichnak tulajdonítja (vö: Margarete Braun-Ronsdorf: *Alte Tafeldamaste*. Darmstadt, 1955, 24-25. p.).

Az itt bemutatott terítővel azonos darabok találhatók többek között: Krefeld, Gewebesammlung (Renate Jacques: *Gebilddamast: Krefelder Gewebesammlung: Bestandkatalog 1*. Krefeld 1968, XXII. t.), Hamburg, Kunstgewerbemuseum (M. Preysing.: *Europäische Textilien*. Hamburg 1974, Nr. 58.) Zeitz, Museum Schloß Moritzburg (ld. itt). Analóg darab szerepelt továbbá a kölni Lempertz aukciósház 2014. november 14-i árverésén (ld. itt).

A hamburgi terítő érdekessége, hogy még egy keskeny feliratos szegély is körülveszi, melyen a tescheni béke évszáma: 1779, s az ekkor uralkodók országai és nevei szerepelnek. A térítőt tehát egy egyszerű megoldással "Béke" térítővé alakították át.

Irodalom

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- Szerk.: Szilágyi András, Péter Márta: *Barokk és rokokó. Az európai iparművészet stíluskorszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1990. - Nr. 6.40. (László Emőke)
- Szerk.: Jakabffy Imre: Gebbildamaste aus Sachsen und Schlesien. *Ars Decorativa 4*, 1976. Iparművészeti múzeum, Budapest, 1976. - 69-85:74-76. (László Emőke)

